

GINTARĖ JUDŽENTYTĖ

Vilniaus universitetas
gintare.judzentyte@gmail.com

Dėl vietos deiksės raiškos veiksmažodžiais baltų kalbose

Vietos deiksė baltų kalbose dažniausiai reiškia vietos prieveiksmais *čia* ir *ten*, la. *šeit*, *tur*, pvz.: *čia stovi automobilis; ten yra parduotuvė; Vai tiks asfaltėts ceļš, kas iet šeit; Redzi, tur tā ir bumbiere*; bei parodomaisiais įvardžiais *šis* 'arti', *anas* 'toliau', la. *šis* 'arti', *tas* 'toliau'.

Kai kuriose kalbose, pavyzdžiui, anglų (ir apskritai germanų), vietos deiksė taip pat gali būti reiškia ir deiktiniais judėjimo veiksmažodžiais *come* ir *go*, nusakančiais slinktį kalbėtojo link arba šalin nuo jo. Pasak Vladimiro Plungiano, lietuvių kalboje tokių veiksmažodžių nėra, nes joje, kaip ir slavų kalbose, galimi tokie junginiai kaip 'ateik čia' ir 'ateik ten' (Plungian 2011, 84).

Šiuo pranešimu bus bandoma išsiaiškinti, ar baltų kalbose galėjo egzistuoti deiktiniai veiksmažodžiai ir kas deiktinį komponentą keičia baltų kalbose dabar. Taip pat atsižvelgiant į Karlo Bühlerio tiesioginės (Bühler 1990, 119) ir įsivaizduojamosios deiksės teorijas (Bühler 1990, 150) bus aptariami įvairūs kontekstai, kuriuose vartojami veiksmažodžiai *eiti* / *ateiti* / *išėiti* ir kt., la. *nākt* / *atnākt* / *iznākt* ir kt., taip pat bus parodoma, kodėl baltų kalbų vartotojai gali pasakyti 'ateik čia' ir 'ateik ten'.

Literatūra

Bühler Karl 1990, *Theory of Language: The Representational Function of Language*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Plungian Vladimir 2011, *Gramatinių kategorijų tipologija 2*, Vilnius: Vilniaus universitetas.